

mehek lés, to je, drevo se na ta način na vseh svojih delih množi ali raste. — Vso to nezapopadljivo manipulacijo izvršujejo in pospešujejo pa one zeló mehke posodice v ličnati in lubadovi plasti ali masi, katere „celice“ imenujemo. Tako prireja se drevesna belina od leta do leta, katera se pozneje in polagoma spreminja in zgoščuje v pravi trdi lés ali v drevesno črnjavo. In, kolikor bolj ugodni so v tem obziru vsi zahtevani pogoji, toliko krepkeje, hitreje in čvrsteje drevó raste, ter se na vse strani veselo razvija. Gledé na lego, obliko in dolgost razločujemo pri sadnem drevju srčne in stranske korenine z malimi koreninicami „sesalkami“ vred. Srčna korenina pri sadnem drevesu je ona srednja, katera iz drevesnega debla, oziroma iz koreniničnega vratú naravnost dol v zemljo raste in rije; ona je med vsemi drugimi koreninami najmočnejša, in jo z vso pravico deblovo podaljšanje v zemljo imenujemo. Prav krepko in močno srčno korenino nahajamo pri onih sadnih drevesnih plemenih, katera po svojih naravnih lastnostih razvijajo visoko in piramidalično vejno krono ali drevesni vrh; le-sem osobito visokodebelnato hruševó drevje spada. Nasprotno pa onih plemen sadna drevesa, katera narejajo le nizke in okrogle vejne vrhe, nastavljajo le bolj šibke in kratke srčne korenine, katere se pa pozneje navadno v stranske korenine razrastejo, ter se deloma ali pa tudi celó popolnoma zgubé, da bi jih k temu o svojem času s pravilnim obrezovanjem in pri-krajševanjem (srčne korenine namreč) siliti morali. Vse to moremo na srčnih koreninah visokodebelnatega jabolčnega drevja natančneje opazovati. Zopet se pa pri nekaterih vrstah sadnega drevja vsaka sled o srčni korenini po naravi njihovi popolnem pogreša, na priliko pri češpljah.

Vse korenine pri enem samem sadnem drevesu skupaj imenujemo z eno besedo: koreninsko krono (ali koreninični venec), katera je z ono (krono) drevesnega vrha vselej v lepem simetričnem razmerju, če ni v zemlji kakih posebnih in stalnih zadržkov pri njihovem razvoju bilo.

In, kolikor bolj krepka je krona drevesnih korenin v zemlji, toliko bolj čilo, čvrsto in krepko razvijal bode se tudi drevesni vrh v vseh svojih posameznih delih z deblom vred.

Pri nekaterih sadnih vrstah ali sortah, na priliko pri češplji in slivi, stranske korenine iz koreniničnega vratú navadno vodoravno v zemlji narazen rastó, na katerih se, ako so le plitvo pod zemeljnim površjem, radi razvijajo lésni popki, iz katerih (popkov) poženo potem tako imenovani koreninični poganjki ali splošnim imenom nazivano „koreninično-sadno protje“, kar naj se pa, ako se ne namerava za daljno pomnožitev sadnega drevja iste vrste porabljevati, brez odloga in skrbno ter vselej sproti odstranjuje. O tem morda pozneje na drugem mestu še kako rečem.

Splošno le-sem opomniti mi je še, da umni sadje-rejec mora prec od začetka izgoje sadnega drevja na pravilni razvoj stranskih korenin, oziroma cele koreninične krone strogo paziti, ker od te ravno je odvisna dobra ali slaba, plodovita ali brezkoristna prihodnost njegova. Kolikor večo množino dobro razvitih in krepkih stranskih korenin kako sadno drevo ima, toliko več se tudi na njih nežnih koreninic „sesalk“ nahaja, ter toliko uspešneje, lepše, bolje in čvrsteje raste, ker po njih zadostnega živeža dobiva in prejema, če se tak tudi v zemlji zadosti množno nahaja. Krona srčne in stranskih korenin je pri sadnih plemenih oni (kroni) drevesnega vrha popolno in semetrično enaka. Na okrog razvijo se pod zemljo stranske korenine v ravno tisti dolgosti ali tistem kolobaru, kot se veje v vrhu drevesnem; a naravnost v zemljo zasegajo pa drevesne kore-

nine ravno do dobre tretjine, v prav redkih slučajih tudi celo do polovice tiste mere, katero meri drevesni vrh na visokost. Pri nekaterih sadnih plemenih, na priliko pri orehih pa koreninična krona ono drevesnega vrha tudi še celó, in to daleč na okrog presega, kar je potreba sosebno ob času gnojitve takemu drevesu v poštev in pozor jemati.

Ako naleté med rastjo korenine sadnega drevesa pod zemljo na masivno-kamenito plast ali na drugo neprorodljivo maso tako, da se dalje na nobeno stran več naravno razvijati ne morejo, prestane njihova rast in daljni razvoj popolnem, čemur nasledek je neizogibenta, da tudi ob enem rast poganjkov v njegovem vrhu totalno preneha; tako sadno drevo — sicer tudi na videz še krepko in mlado — se očividno stara in kmalu pogine. To nam je gotov in neovrgljiv dokaz, da so deli krone drevesnega vrha z onimi koreninske krone vedno v najoži in najtesnejši zvezi. Kolikor krepkejše in boljše razvita je pri kakem sadnem (tudi drugem) drevesu koreninična krona v zemlji, toliko čvrstejši so tudi njegovi zunanji deli: deblo, veje, vejice in mladike s popki vred.

Na koncih srčne in stranskih korenin, kakor tudi na njihovih mlajših izrastkih nahajajo se jako fine in nežne koreninice, katere imenujemo „sesalke“. Podoba ali oblika „sesalk“ je fino-nitkasta. Na skrajnem koncu vsake take zdrave koreninice nahaja se mala bradavičica, obstoječa iz rahlih, gobicam podobnih celic ali srebalnih prostorčkov, kar imenujemo tudi koreninska usta. Nalog teh malenih bradavičic ali bunčic-srkalnic je ta, da iz zemlje drevesni živež ali hrano srkajo, katera hrana mora biti pa raztopljena ali tekoča, sicer bi je ne mogel v-sé sprejeti. Tako posrkano drevesno hrano oddajajo male sesalke najpreje večim in glavnim koreninam, te pa jo pošiljajo dalje drevesnemu deblu, vejam, vejicam, češuljam, mladikam, popkom, cvetju, listju in sadežu samemu. Kolikor več ima sadno drevo na svoji koreninični kroni ravno opisanih in krepkih sesalk, toliko bolje se sponaša in razvija, in kolikor ubožneje in siromašneje je ono na teh, toliko klavrnejša se vidi vsa njegova zunanja oblika. Te male koreninčice „sesalke“, katere se pri nekajih sadnih vrstah še le pozneje in ob viši starosti drevesa samega mnogobrojno razvijajo, vplivajo tudi prav močno na njegovo (drevesno) rodovitnost, ker mu po njih, ne le za njegovo rast, nego tudi za razvoj in dozorev sadežev zadostnega in potrebnega živeža dohaja. Neovrgljiva posledica temu je, da, kolikor preje sadjerejec za pravilni razvoj koreninske krone pri sadnem drevju skrbi, ter da z dobro in rodovitno zemljo, katera ima dovolj potrebne vlage v sebi, pomnožitev malih koreninčic „sesalk“ pospešuje, toliko preje bode mu drevo tudi njegov trud in prizadevanje, koje ž njim ima, z obilnim sadjem poplačevalo. (Dalje prih.)

Gospodarske novice.

Hrvaški vinski trg v Zagrebu

bode letos dne 25., 26. in 27. aprila. Vdeleževalci trga s prodajo oglasiti se imajo do 31. marca. Dopuščen je na trg tudi slivovec in tropinovec.

Drugi shod avstrijskih kmetovalcev na Dunaji

bil je letos dne 12., 13. in 14. marca; razpravljala so se sledeča vprašanja:

1. Kako je mogoče grozovite škode, katere so povodnji prizadevale v zadnjih letih, v prihodnje zabraniti,

ali kako se morejo vsaj izdatno zmanjšati? Poročevalec prof. E. Perels.

2. Ali si je v Avstriji prizadevati, priti do zavarovanja živine, in v kateri obliki? — Taka se dá misliti ali A. Posilna po poti postave, in to a) za škodo po kugi sploh, b) s tem, da se po zdravstvenih naredbah za hitreje zatrenje kuge posameznim posestnikom živine prizadeta škoda razdeli na vse živinorejce; ali B. zavarovanje vsled prostovoljnega dogovora in to ali a) z delničnim podvzetjem, ali pa b) po nasprotnem zavarovanju deležnikov. — Katera teh oblik ali katere oblike združene se najbolj priporočajo. Poročevalec Rohrmann.

3. S katerimi sredstvi se dá pridelovanje ječmena povzdigniti? Poroča Fasbender.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Drugi zvezek letnika 1870. obsega:

Zapisnik občnega zbora od dne 4. maja leta 1870.; nadalje

popis razstave, v kateri je bilo o priliki občnega zbora razstavljenega nekoliko kmetijskega orodja, kmetijskih mašin in pridelkov; nadalje

obravnavo o vinogradski postavi od leta 1860., o kateri je poročal gosp. Peter Kosler, in katere so se vdeležili vitez Gutmannsthal, dr. Costa, deželni predsednik Conrad, Schollmayr in dr. Orel; dalje

poročilo o napravi kmetijske šole na Kranjskem; poročevalec bil je gosp. dr. Bleiweis; razprave pa so se vdeležili: Deschmann, dr. Toman, dr. Ahačič in Gutmannsthal; dalje

poročila dr. Ahačič o kmetijstvu škodljivih napakah pri eksekutivni prodaji kmetijskih posestev; obravnave vdeležili so se družbeni predsednik pl. Wurzbach, dr. Costa, vitez Gutmannsthal in Schollmayr; dalje sledi

poročilo o delovanju odborovem za pospeh konjereje na Kranjskem; poročevalec gosp. Jožef Sevnig; dalje

utemeljuje gosp. dr. Bleiweis predlog o povzdigi trgovstva z zgodnjim vipavskim sadjem; dalje

odbornik gosp. Peter Kosler razlaga potrebo, da bi se vožnina mnogotere živinske klaje znižala na železnici.

Med posameznimi predlogi nahajamo v prvi vrsti predlog dr. Tomana, ki se glasi tako-le:

„Kmetijska družba naj predsedniku ministerstva grofu Potocki-u, ki je ob enem tudi vodja ministerstva za poljedelstvo, po telegrafičnem potu izrazi svoj poklon in zaupanje ter ga naprosi, da se po deželnem zboru sklenjene in naši deželi silno potrebne postave o razdelitvi pašnikov kmalu rešijo“; znano je, da še le zdaj se rešuje ta stvar in posebno po dr. Tomanu gorko priporočana želja našega deželnega zbora; dalje še sledita

predlog o davku takih žag, katere les izdelujejo v svojih gozdih, in pa

poročilo o zgoščenenem mleku.

V dodatku tega zvezka „Naznanil“ nahajamo razun navedenega še:

Navod, kako naj se sušé češplje in kuha slivovec (pôlo obrisov za napravo sušilnic); nadalje

razpravo gosp. Fr. Schollmayr-ja o zložbi zemljišč in napravi skupnih poljskih potov; nadalje

razpravo o liniranem kukcu v kranjskih gozdih; dalje

o škodi, ki jo sneg dela drevju v gozdih in vrtih in kaj storiti, da se odvrne ta škoda, in konečno

c. k. kmetijsko-kemična preiskovalnica na Dunaji.

Mislimo, da se tudi obseg tega zvezka „Naznanil“ hvali in priporoča sam in da bi bilo prav odveč, temu dostavljati kaj drugega kot opazko, da vsak dan donaša nam zdaj sadove onega dela in prizadevanja, katerega je pred nekaj leti modro pričenjala naša c. k. kmetijska družba in njen glavni odbor.

(Dalje prihodnjič.)

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

Kanali ob gorskih rebrih, ki mejé do močvirja.

(Dalje.)

Ako opazujemo mér, v kateri bi se ta kanal zamogel kopati in dela, ki bi jih potreboval, tedaj pridemo do sledečih sklepov:

- 1) Ker bi se morala najviša voda Gradaščice v viši legi povjeti, zato se mora kanal pričeti pri jezu v Kozarjah, in tamošnje zatvornice bi se morale primerno popraviti.
- 2) Ker ima mlinski potok Gradaščice od vstopnih zatvornic naprej toliko ovinkov, tik njega pa bi se ne mogel narediti nov kanal, zato bi se moral poslednji do pod mlina na Viču čisto novo izkopati — kakor kaže situacija — in omenjeni mlin bi se moral v ta namen podreti.
- 3) Pod Vičem bi se morale zidati vzporne zatvornice, da bi ne bilo treba tudi obeh sledečih mlin-skih padov odstraniti, namreč onega pri parketni fabriki in pri Kolizejskem mlinu; te zatvornice bi ob času nizke vode kanal popolnem zaprle in s tem bi se obema stavbama zagotovila potrebna gonilna voda.
- 4) Da bi se zadnji namen dosegel, moral bi se vrh tega za Glinšico zidati sifon pod kanalom, da bi se njegove vode ne odtegnile Kolizejskemu mlinu.
- 5) Od tu naprej bi se kanal lahko izkopal vzporedno z južno železnico zadej za fabriko za tobak do celovške državne ceste; lepe nasadbe Latermanovega drevoreda bi se vsled tega tembolj poškodovale, ker bi bil ta kanal ob času plitve vode, tedaj večí del leta, popolnem suh.
- 6) Največ težav pa daje še le naslednji kos. Od celovške ceste naprej bi moral kanal iti memo Kozlerjeve pivarne in zaradi Činkeljeve fabrike ali pod to fabriko ali pa pod kolodvorom Rudolfove železnice, potem naprej tja za mestno pokopališče, in od tam pod južno železnico dalje proti Udmatu; pod to vasjo pa bi se izlival v Ljubljano.

Lahko se razvidi uže iz tega popisa, kako velikan-ske težave bi naredilo tako delo; še bolj se pa pokažejo te ovire, ako pridjani podolžni profil bolj natanko pogledamo.